

NARODNI
DOM
MARIBOR

KONCERTNA
POSLOVALNICA

Orkestrski cikel 2020/2021

1. koncert

17. oktober 2020 ob 20.00, Dvorana Union, Maribor

Orkester Slovenske filharmonije

PHILIPP VON STEINAECKER, dirigent

Solist in koncertni mojster: **MIRAN KOLBL**, violina

Spored

Ludwig van Beethoven (1770–1827)

Uvertura *Kralj Štefan*, op. 117

Romanca za violino in orkester v G-duru, op. 40

Simfonija št. 6 v F-duru, op. 68, »Pastoralna«

I. Allegro ma non troppo
(Prebujenje vedrih občutkov ob prihodu na deželo)

II. Andante molto mosso
(Prizor ob potoku)

III. Allegro
(Veselo druženje podeželanov)

IV. Allegro
(Nevihta – Vihar)

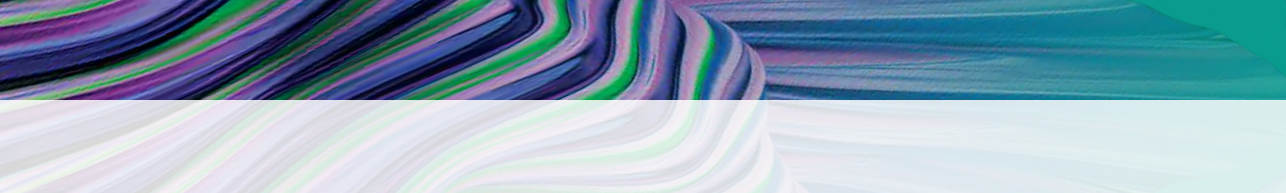
V. Allegretto
(Speg pastirjev. Veseli in hvaležni občutki po nevihti)

Enajst uvertur letošnjega slavljenca **Ludwiga van Beethovna** si je tako po umetniški ambicioznosti kot tudi po funkciji med seboj precej različnih. Nekatere uvajajo glasbeno-scenska dela, denimo uvertura v opero *Fidelio* (oz. *Leonora*, kakor se je sprva imenovala) in uvertura v balet *Prometejeve stvaritve*; spet druge so nastale z naslonitvijo na zunajglasbeno predlogo. Priložnostni značaj izkazuje *Uvertura za god*, op. 115, o kateri je sam skladatelj zapisal, da je ustvarjena za »vsakršno posebno priložnost ali koncertno rabo«. Zanimiva je zato, ker je ena prvih koncertnih uvertur, v kateri lahko opazimo dokončno uresničenje simfonične avtonomnosti. Tako torej prav Beethovnovе uverture predstavljajo neka-kšno predstopnjo kasnejše romantične koncertne uverture.

Leta 1811 je Beethoven za otvoritev novega nemškega gledališča v Pešti v slabih dveh tednih napisal tudi priložnostno glasbo za Kotzebuejevo igro ***Kralj Štefan – prvi madžarski dobrotnik***, ki je v prvi vrsti poklon legendarnemu ogrskemu kralju Štefanu I., ustanovitelju samostojne madžarske države. Obe leta 1811 napisani uverturi je kasneje prodal Londonski filharmonični družbi. Kot zanimivost naj omenimo, da cene Beethovnovih avtografov še danes dosega-jo vrtočlave vsote. Tako so leta 2015 v mestu Greenwich v Connecticutu (ZDA) našli stran Beethovnovе partiture, ki je skladatelju služila kot izhodišče pri nastanku danes slišane uverture, in jo na dražbi prodali za neverjetnih 100.000 dolarjev. Sicer pa je iz priložnostne glasbe za omenjeno igro na koncertnih odrih zares »preživela« le *Uvertura*, ostale točke pa so bolj ali manj utonile v pozabo.

***Kralj Štefan*, op. 117**, se začne s slavnostnim fanfarnim vzklikom v trobentah, rogovih, fagotih in godalih, ki nato preide v nič kaj karakteristično temo koračniškega značaja (uvajajo jo flavte ob spremljavi pizzicato godal, pihal in rogov). Omenjeni vzorec se še enkrat ponovi, nato pa počasni

Koncert traja pribl. 70 minut in je brez pavze.

uvod (*Andante con moto*) preide v osrednji del (*Presto*), v katerem zazvenita dve karakterno sorodni živahnejši temi sonatnega stavka. Prva v Es-duru je sinkopirana, druga v B-duru, ki je sprva zaupana pihalnemu korpusu, pa za odtenek bolj lirična. Sledi krajša izpeljava do ponovnega fanfarnega vzklika, ki naznani začetek reprize, tu pa obe temi zazvenita v Es-duru. Skladbo nato sklene vzemirljiva koda.

Med Beethovnovimi manjšimi deli s svojim spevnim značajem izstopata obe počasni violinski romanci. Skladatelj ju je verjetno komponiral v letih pred tem, ko je dokončal svoj znameniti *Violinski koncert v D-duru, op. 61*, najpozneje pa leta 1802. **Romanca za violino in orkester v G-duru, op. 40**, je nekakšna instrumentalna spевна arija deklamativne neposrednosti, v kateri se v rondojski obliki nizajo raznoliki odstavki.

Leta 1792 je Beethoven iz rojstnega Bonna odpotoval na svetovljanski Dunaj, da bi, kot je zapisal njegov takratni podpornik grof Waldstein, »iz Haydnovih rok prejel Mozartovega duha«. Dunaj je odlejal postal Beethovnova druga domovina. Manj pa je znano, da posebna vez povezuje Beethovna tudi z Ljubljano, s čimer se lahko pohvali le nekaj najpomembnejših glasbenih središč. Skladatelj je namreč leta 1819 sprejel častno članstvo tedaj osrednje koncertne ustanove na Slovenskem, Filharmonične družbe v Ljubljani. To leta 1794 ustanovljeno meščansko glasbeno združenje je v svoji bogati koncertantni zgodovini pogosto izvajalo njegove skladbe. Šele koncertno delovanje ljubljanske Filharmonične družbe je pri nas spodbudilo seznanjanje z najsodobnejšo simfonično literaturo in v domala vseh segmentih močno okrepilo progresivnost simfonične glasbe v deželah med Alpami in Jadranom. Sicer pa je Filharmonična družba svoj ugled že pred Beethovnovo izvolitvijo, pa tudi kasneje, utrjevala s članstvi nekaterih najvidnejših tujih skladateljev in glasbenih pou-

stvarjalcev (med njimi Josepha Haydna, Niccolòja Paganinija, Johanna Brahmsa idr.).

V arhivu ljubljanske Filharmonične družbe je ohranjen avtoriziran prepis izvirnega Beethovnovnega avtografa (ta je lani izšel v obliki faksimila) **Simfonije št. 6 v F-duru (Pastoralna)**, ki ga je skladatelj zaupal omenjeni družbi in ga danes hrani Glasbena zbirka NUK. Ta dokument neprecenljive vrednosti je po mnenju nekaterih osrednjih raziskovalcev Beethovnovnega simfoničnega opusa služil celo za javno krstno izvedbo simfonije 22. decembra 1808, za »veliko akademijo« na Dunaju. Na slednji so lahko dunajski ljubitelji glasbe v znamenitem gledališču Theater an der Wien prisluhnili enemu najpomembnejših koncertnih večerov v vsej glasbeni zgodovini. Spored dogodka je bil popolnoma beethovnovsko obarvan in zares impozanten: poleg *Pastoralne* so prvič javno zazvenele še skladateljeva *Simfonija št. 5 v c-molu, Koncert za klavir in orkester št. 4 v G-duru* ter *Fantazija za klavir, zbor in orkester*, izvedena pa je bila tudi koncertna sopranska arija *Ah, perfido* in nekaj drugih skladb. Več kot štiri ure glasbe je Beethoven začinil še z nekaj klavirskimi improvizacijami. Vendar se koncert ni posrečil. Orkester je bil slabo pripravljen – pred maratonskim koncertnim večerom so imeli namreč le eno vajo, saj skladatelj ni imel dovolj denarja, da bi glasbenikom plačal dodatne vaje. Zmrzovati so morali v nezakurjeni ledeni dvorani, za nameček pa je imela tremo še solistka. Končni vtis je bil torej klavrn. Skladatelj Johann Friedrich Reichardt se je pozneje spominjal tega dogodka: »Sedeli smo tam od pol sedme do pol enajste ponoči, v hudem mrazu in se prepričali, da je včasih tudi dobrega lahko preveč.« V takšnem ozračju niti Beethovnov čudovit poklon lepoti narave, *Pastoralna*, ni mogel izzvati navdušenja.

Skladatelj je že ob izidu *Simfonije št. 6 v F-duru* zapisal znamenite besede »bolj izraz občutij kot slikanje«. Četudi bi

Pastoralno zavoljo onomatopoetskih in drugih nezgrešljivih ponazoritev narave lahko razumeli kot Beethovnov izraz lju-bezni do podeželja, njena »pastoralnost« izkazuje veliko več. Gre predvsem za povezanost skladatelja z zgodnjimi romantičnimi ideali. Njena poetičnost se tako v prvi vrsti identificira s tedaj aktualnim estetskim normativnim sistemom, ki je, kot se zdi, za vse umetnosti postavljal vedno bolj zavezujočo paradigmo. Prek nje je ponovno prihajal v ospredje klic »retour à la nature« francoskega razsvetljenstva kot poziv k idili pastirskega življenja – simbola sožitja z naravo. Ta simbolizira neomadeževano prvinskost, pristnost, umirjenost, harmonijo itd. To je bilo tisto, po čemer je koprnel romantični umetnik v svoji svetobolni razcepljenosti, ki ga je gnala proč od »krutega« realnega sveta.

Četudi velja splošno prepričanje, da je skladatelj **Simfonijo št. 6 v F-duru** napisal med poletjem 1807 in jesenjo 1808, v podeželskem okolju Heiligenstadta in Badna na obrobju Dunaja, je danes jasno, da so obsežne skice gotovo nastale za Beethovno domačo pisalno mizo na Dunaju. Skladatelj je simfonijo tako ustvarjal v zelo nemirnih časih, tri leta po tem, ko je habsburška prestolnica klonila pod naskokom Napoleonove armade. Hud udarec, ki ga je Beethovnu leta 1802 zadala napredujoča izguba sluha, je z leti sicer postajal vse bolj tóp, toda težave z zdravjem in oglušelostjo so se pogosto raztezale v najedajoča in konfliktna medosebna razmerja z bližnjimi. Tako niso presenetljivi skladateljevi vedno pogostejši umiki v naravo in občudovanje njenih lepot, ki so vse-kakor prispevali k navdihu in pripravi na ustvarjalni proces.

Navzven je *Pastoralna* že s samim številom stavkov (ima jih pet) najbolj nenavadna med vsemi Beethovnovimi simfonijami. Teh pet kvazibukoličnih slik je skladatelj pravzaprav združil v tri stavke s tem, da so tretja, četrta in peta povezane med seboj, brez premorov.

Uvodni stavek (*Prebujenje vedrih občutkov ob prihodu na deželo*) je napisan v sonatni obliki s široko razpredeno kodo. Temelji na temi, ki v nekakšnem monotematskem smislu zaznamuje celoten stavek. Tako je razpoloženje vseskozi umirjeno in prijetno.

Drugi stavek (*Prizor ob potoku*) nas s svojo tekočo eteričnostjo popelje do prizora ob potoku. Stavek je napisan v sonatni obliki z dvema temama, ki nista v izrazitem kontrastu. Končuje ga znamenito posnemanje ptičjega petja, in sicer slišimo »petje« slavčka (flavta), »oglašanje« prepelice (oboa) in kukavice (klarinet).

Tridelni tretji stavek (*Veselo druženje podeželanov*) ponazarja duhovit, nekoliko grotesken kmečki ples, v katerem se nad pedalnim tonom izmenjujeta sorodni temi. Nemara se je skladatelju zdela za to najbolj primerna oblika scherza, ki ji je Beethoven znal dati karakteristično noto z različnimi drobnimi oponašanji podeželskega muziciranja. Kot trio scherza zazveni potrkan ples (Schuhplattler), nižjeavstrijski ljudski ples v dvočetrtnskem ritmu. Vse se dvakrat ponovi, ko pa naj bi se prvi del ponovil še tretjič, grozeča nevihta z besnečim viharjem naznani glasbenodramaturški mejnik.

Četrty stavek (*Nevihta – Vihar*) postavi nevihto v središče dogajanja, saj domala impresionistično »slika« grom in strelo, ploho in slednjič rahel dežek. O stavku je Hector Berlioz, ki je kot številni drugi privrženci programske glasbe prav v *Pastoralni* našel idealno predhodnico svojih programskih simfonij, zapisal: »Poslušajte te sunke vetra, ki prinašajo dež, mrmanje basov in visoke tone pikola, ki naznanjajo sprostitve grozljivega viharja. To nista več dež in veter, to so potop, poplava in konec sveta.«

Glasbeno dogajanje se brez premora nadaljuje v finale (*Spev pastirjev. Veseli in hvaležni občutki po nevihti*), nevihta je

mimo, v oboji pa se oglasi preprosta tema zahvalnega *Speva pastirjev*. Čeprav sklepni *Allegretto* večinoma temelji na prvi temi, slišimo tudi drugo, ki spominja na motiv iz začetka simfonije, to pa Beethovnovi »idilčni pokrajini« daje simetrično podobo. Tako je tudi v tem pogledu očitno, da skladatelj uresničuje težnjo po ciklični zaokrožitvi stavkov, ki se razvijajo v harmonično idilo, romantično ponazorjeno s pomiritvijo viharja in razjasnitvijo.

Jernej Weiss

(Uredila, skrajšala in dodala odstavke o Romanci:
Barbara Švrljuga Hergovich)

PHILIPP VON STEINAECKER

Philipp von Steinaecker

Philipp von Steinaecker je kot prvi zasedel mesto »Mellaardovega mladega dirigenta« pri londonskem ansamblu Orchestra of the Age of Enlightenment. Od tedaj je pridobil veliko izkušenj kot gostujoči dirigent številnih orkestrów. Enako prepričljiv je v nemškem romantičnem repertoarju kot v

glasbenih delih druge dunajske šole. Z veliko ljubeznijo in globokim razumevanju slogovnih značilnosti glasbe baročnega in klasicističnega obdobja pa je ustanovil zasedbo Musica Saeculorum.

Sprva se je izobraževal kot violončelist. Na njegov glasbeni razvoj sta pomembno vplivala sir John Eliot Gardiner, s katerim je veliko sodeloval pri Orchestre Révolutionnaire et Romantique, ter Claudio Abbado – bil je Abbadoov asistent dirigent in gostujoči dirigent njegovega Orkestra Mozart, pred tem pa ustanovni član Mahlerjevega komornega orkestra in član Luzernskega festivalskega orkestra.

Po več uspešnih sodelovanjih z Orkestrom Slovenske filharmonije je bil v sezoni 2019/2020 imenovan za glavnega gostujočega dirigenta orkestra. Je tudi umetniški vodja orkestra Mahlerjeve akademije v Bolzanu. Sodeloval je z mnogimi vodilnimi instrumentalnimi solisti in pevci, kot so Camilla Tilling, Dorothea Röschmann, Isabelle Faust, Guy Braunstein, Daniel Müller-Schott, Fazil Say, Sara Mingardo, Andrew Staples, Mia Person, Hanno Müller-Brachmann, Peter Harvey in Boris Belkin.

Med njegovimi nedavnimi in pomembnejšimi nastopi sta debija z Orkestrom Gürzenich iz Kölna in Škotskim komornim orkestrom, kot tudi angažmaji z Orkestrom Maggio Musicale Fiorentino, Tokijskim metropolitanskim simfoničnim orkestrom, Švedskim radijskim simfoničnim orkestrom, haaškim Orkestrom Residentie, Novo japonsko filharmonijo, Praško filharmonijo in Mahlerjevim komornim orkestrom. Dirigiral je tudi opernim produkcijam. Odlično ocenjene so bile Mozartova *Čarobna piščal* v Filharmoničnem gledališču v Veroni, Gounodova *Golobica* na Akademiji Chigiana v Sieni, Händlov *Julij Cezar* na Pariškem konservatoriju in Kálmánova opereta *Kneginja čardaša* v Mestnem gledališču v Bolzanu.

V njegovi diskografiji so Händlov oratorij *Mesija* in Haydnovo *Stvarjenje* (nominacija za mednarodno nagrado International Classic Music Award leta 2015), Brucknerjeva *Prva simfonija*, Mahlerjev cikel *Pesem o zemlji* ter plošča Mozartovih in Gluckovih arij v sodelovanju s sopranistko Camillo Tilling.

MIRAN KOLBL

Miran Kolbl je koncertni mojster simfoničnega orkestra Slovenske filharmonije in prvi violinist kvarteta Tartini. Študiral je pri prof. Igorju Ozimu v Kölnu, pri slovitem kvartetu Amadeus pa je študiral komorno igro. Študij je nadaljeval v Bernu, kjer je z Bernskimi simfoniki z velikim uspehom izvedel Brahmov *Violinski koncert*.

Miran Kolbl

Za solistične pasuse v orkestrskih partiturah, ki jih je izvedel kot koncertni mojster, je prejel številne odlične kritike in na povabilo dirigenta Hartmuta Haenchna že dvakrat gostoval kot koncertni mojster v Nizozemskem filharmoničnem orkestru v Amsterdamu: prvič v opernem projektu Wagnerjevega *Večnega mornarja* leta 1991, drugič pa na koncertu v slavni dvorani Concertgebouw s Straussovo *Alpsko simfonijo*.

Z orkestrom Slovenske filharmonije je tudi kot solist izvedel številna koncertna dela, tako doma kot na gostovanjih v tujini. Med njimi so koncerti J. Haydna, W. A. Mozarta, J. Brahmsa, G. Tartinija, E. Laloja, A. Ajdiča, H. Wieniawskega, S. Prokofjeva, P. I. Čajkovskega, P. de Sarasateja, W. Lutoslawskega in M. Bravničarja. S Komornim godalnim orkestrom Slovenske filharmonije, kjer je deset let deloval kot koncertni mojster, je kot solist nastopil še s koncerti J. S. Bacha, F. Mendelssohna, A. Vivaldija, J. Goloba in I. Pleyela.

Koncertiral je tudi z orkestrom RTV Beograd, s simfoničnim orkestrom RTV Slovenija, orkestrom Slovenicum ter z Mariborsko filharmonijo. S kvartetom Tartini, ali kot prvi violinist v zasedbi Camerata Slovenica, je izvedel več mednarodnih koncertnih turnej in gostovanj.

Miran Kolbl je prejemnik več uglednih nagrad. Naj izpostavimo nagrado Prešernovega sklada, ki jo je leta 1999 prejel kot član Komornega godalnega orkestra Slovenske filharmonije in pa nagrado Prešernovega sklada za solistično udejstvovanje, iz leta 2000.

Njegovo umetnost pa je moč spoznati tudi skozi izdane zgoščenke, do sedaj preko pet, ki vsebujejo tako koncertantna kot tudi dela komorne glasbe.

ORKESTER SLOVENSKE FILHARMONIJE

Orkester Slovenske filharmonije se s svojimi predhodnicami Academio Philharmonicorum (1701), Filharmonično družbo (1794) in prvo Slovensko filharmonijo (1908–1913) ponosno postavlja ob bok najstarejšim na svetu. Med mnogimi uglednimi umetniki, ki so postali častni člani Slovenske filharmonije in njene predhodnice Filharmonične družbe,

so Joseph Haydn, Ludwig van Beethoven, Niccolò Paganini, Johannes Brahms, Carlos Kleiber, Dubravka Tomšič Srebotnjak in Irena Grafenauer. Po ustanovitvi leta 1947 so orkester vodili mednarodno priznani dirigenti, kot so Bogo Leskovic, Samo Hubad, Lovro von Matačić, Oskar Danon, Uroš Lajovic, Milan Horvat, Marko Letonja, George Pehlivanian, Emmanuel Villaume in Keri-Lynn Wilson.

Med njegovimi največjimi mednarodnimi uspehi preteklih sezon je odmevna turneja z enajstimi koncerti v najprestižnejših dvorinah po Evropi. Na njej sta Orkester in Zbor Slovenske filharmonije koncertno izvedla opero *Jolanta* Čajkovskega s slavno sopranistko Ano Netrebko v naslovni vlogi, po turneji pa sta delo posnela za založbo Deutsche Grammophon. Izjemno uspešno je bilo tudi gostovanje z Brynom Terfloom v Kraljevi operni hiši v Muškatu (Oman), gostovanje na Mahlerjevem festivalu v Krakovu ter gostovanje z Mišo Majskim v Sloveniji, Nemčiji in na Nizozemskem. V zadnjih letih je orkester dvakrat gostoval na Kitajskem, leta 2018 se je vnovič uspešno predstavil v dunajski Koncertni hiši, aprila 2019 je z Zborom Slovenske filharmonije nastopil na Glasbe-

nem bienalu Zagreb, julija istega leta pa na festivalu Glasbeni tedni Gustava Mahlerja v Toblachu na Tirolskem.

Orkester že vrsto let prireja abonmajske koncerte v Cankarjevem domu, z Zborom Slovenske filharmonije sodeluje na abonmajih v Slovenski filharmoniji ter gostuje v Mariboru, Novi Gorici in drugih krajih po Sloveniji ter zamejstvu. Je tudi reden gost festivala Kogojevi dnevi, od leta 2019 pa je rezidenčni orkester Festivala Ljubljana. Novoletni in božični koncert orkestra sta postala že tradicionalna, zadnjih pet let pa izvaja tudi filharmonične koncerte baročne glasbe. Najmlajšim poslušalcem in njihovim staršem namenja družinske koncerte, ki so programsko zasnovani v obliki glasbenih pravljic ali koncertnih dogodkov s spremno besedo in moderiranjem. Orkester nastopa tudi na matineeja za mlade poslušalce v sodelovanju z Glasbeno mladino Slovenije in Glasbeno mladino ljubljansko, redno sodeluje z Akademijo za glasbo Univerze v Ljubljani, Konservatorijem za glasbo in balet Ljubljana, Društvom slovenskih skladateljev in Festivalom Ljubljana. Koncertna dejavnost orkestra je zabeležena na več kot 80 zgoščenkah in v arhivu nacionalne radiotelevizije.

Orkester Slovenske filharmonije

Napovedujemo in vabimo

MUSICA CUBICULARIS

17. november 2020

ob 19.30, dvorana Union, Maribor

1. koncert
Komornega cikla

Spored: Maestro narodov, Giuseppe Tartini, ob 250. obletnici smrti

musica cubicularis

FORUM ZA NOVO GLASBO LJUBLJANA 2020 V MARIBORU

Pihalni kvintet Slowind
Neofonía
Steven Loy, dirigent

29. november 2020 ob 20.00, dvorana Union, Maribor

koncert za izven

Spored: Krystof Maratka, Marko Nikodijević, Luis Fernando Rizo-Salom, Petra Strahovnik, Simon Steen Andersen

Pihalni kvintet Slowind

Simfonični orkester RTV Slovenija

SIMFONIČNI ORKESTER RTV SLOVENIJA

Rossen Milanov, dirigent
Julija Vrabec, klarinet

26. november 2020 ob 20.00, dvorana Union, Maribor

2. koncert Orkestrskega cikla

Spored: Wolfgang Amadeus Mozart, Franz Schubert

◀ NARODNI DOM MARIBOR ▶

Informacijska pisarna Narodnega doma Maribor

Uradne ure: od ponedeljka do petka od 10.00 do 13.00 ter uro pred vsako prireditvijo.

Dvorana Union: uro pred vsako prireditvijo.

☎ (02) 229 40 11, 229 40 50, 031 479 000, 040 744 122

✉ vstopnice@nd-mb.si; **spletni nakup vstopnic:** <http://nd-mb.kupikarto.si/>

📘 www.facebook.com/narodni.dom.maribor

🌐 www.nd-mb.si

 Radio Maribor

VEČER
RADIO CITY